

Π.3.2.1 Εκπαιδευτικά σενάρια και μαθησιακές δραστηριότητες,
σύμφωνα με συγκεκριμένες προδιαγραφές, που αντιστοιχούν σε
30 διδακτικές ώρες ανά τάξη

Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας

Γ΄ Γυμνασίου

Τίτλος:

«...πως περπατούν οι ζωντανοί με τους απεθαμένους»

ΣΤΑΥΡΟΥΛΑ ΤΕΝΤΟΜΑ

**ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ**

Θεσσαλονίκη 2014

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΕΡΓΟΥ

ΠΡΑΞΗ: «Δημιουργία πρωτότυπης μεθοδολογίας εκπαιδευτικών σεναρίων βασισμένων σε ΤΠΕ και δημιουργία εκπαιδευτικών σεναρίων για τα μαθήματα της Ελληνικής Γλώσσας στην Α/βάθμια και Β/βάθμια εκπαίδευση» MIS 296579 (κωδ. 5.175), - ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ ΠΡΑΞΗ, στους άξονες προτεραιότητας 1-2-3 του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση», η οποία συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και εθνικούς πόρους.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: Ι.Ν. ΚΑΖΑΖΗΣ

ΑΝΑΠΛΗΡΩΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: ΒΑΣΙΛΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ

ΠΑΡΑΔΟΤΕΟ: Π.3.2.1. Εκπαιδευτικά σενάρια και μαθησιακές δραστηριότητες, σύμφωνα με συγκεκριμένες προδιαγραφές, που αντιστοιχούν σε 30 διδακτικές ώρες ανά τάξη.

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΠΑΡΑΔΟΤΕΟΥ: ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ

Υπεύθυνος υπο-ομάδας εργασίας λογοτεχνίας: Βασίλης Βασιλειάδης

ΦΟΡΕΑΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ: ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

<http://www.greeklanguage.gr>

Καραμαούνι 1 – Πλατεία Σκρα Τ.Κ. 55 132 Καλαμαριά, Θεσσαλονίκη

Τηλ.: 2310 459101 , Φαξ: 2310 459107, e-mail: centre@komvos.edu.gr

A. ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ

Τίτλος

«...πως περπατούν οι ζωντανοί με τους απεθαμένους»¹

Δημιουργός

Σταυρούλα Τεντόμα

Διδακτικό αντικείμενο

Νεοελληνική λογοτεχνία

Τάξη

Γ΄ Γυμνασίου

Χρονολογία

Αύγουστος 2014

Διδακτική/θεματική ενότητα

—

Διαθεματικό

Όχι

Χρονική διάρκεια

4 ώρες²

Χώρος

I. Φυσικός χώρος:

Εντός σχολείου: αίθουσα διδασκαλίας, εργαστήριο πληροφορικής.

II. Εικονικός χώρος: Wiki

Προϋποθέσεις υλοποίησης για δάσκαλο και μαθητή

Οι μαθητές και οι καθηγητές:

¹ Στίχος από την παραλογή «Του νεκρού αδελφού».

² 2 ώρες επιπλέον για την θέαση της ταινίας.

- Να είναι εξοικειωμένοι με την εργασία σε ομάδες. Απαραίτητη προϋπόθεση για την υλοποίηση του σεναρίου είναι η διαμόρφωση των ομάδων από την αρχή της σχολικής χρονιάς.
- Να είναι εξοικειωμένοι με τη χρήση ενός περιβάλλοντος Web 2. Συγκεκριμένα με μία ηλεκτρονική πλατφόρμα Wiki για την αξιοποίησή της στην ομαδοσυνεργατική επεξεργασία ενός θέματος.
- Να έχουν εμπειρία από διδασκαλία με τη χρήση ΤΠΕ και του εργαστηρίου της Πληροφορικής στο μάθημα της Λογοτεχνίας.

Προϋποθέσεις υλοποίησης μόνο για τον μαθητή:

- Να διαθέτει πρόσβαση στο διαδίκτυο από το σπίτι.
- Να έχει μια σχετική εμπειρία από δραστηριότητες δημιουργικής γραφής από τις δύο προηγούμενες τάξεις του Γυμνασίου (προτείνονται ασκήσεις δημιουργικής γραφής στα σχολικά Ανθολόγια).

Προϋποθέσεις υλοποίησης για τη σχολική μονάδα:

- Διαθέσιμο το εργαστήριο της Πληροφορικής
- Διαδραστικός πίνακας ή ύπαρξη φορητού Η/Υ, βιντεοπροβολέα, ηχείων και σύνδεση με το διαδίκτυο στην αίθουσα διδασκαλίας όπου θα εφαρμοστεί μέρος του σεναρίου.

Εφαρμογή στην τάξη

Το συγκεκριμένο σενάριο είναι πρόταση διδασκαλίας.

Το σενάριο στηρίζεται

—

Το σενάριο αντλεί

—

Β. ΣΥΝΤΟΜΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ/ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Με το παρόν εισαγωγικό σενάριο επιδιώκεται να αντιληφθούν οι μαθητές/τριες ότι τα κείμενα συνομιλούν μεταξύ τους. Για τον σκοπό αυτό επιλέγονται μία κινηματογραφική ταινία (τύπου animation) και μία παραλογή, τα οποία προτείνεται να προσεγγίσουν οι μαθητές/τριες μέσα από ομαδοσυνεργατικές διαδικασίες.

Κατόπιν ακολουθεί μία δραστηριότητα ελεύθερης επεξεργασίας των κειμένων και επανεγγραφής τους σε αφηγηματικό κείμενο (οι μαθητές έχουν αποκομίσει γνώσεις για την αφήγηση από το μάθημα της Νεοελληνικής Γλώσσας της Α΄ Γυμνασίου και από τα αφηγηματικά κείμενα των σχολικών Ανθολογίων Α΄ και Β΄ Γυμνασίου). Επιζητείται να μάθουν βιωματικά πώς επηρεάζεται ο αναγνώστης από το κείμενο, πώς επηρεάζονται οι συναναγνώστες αλλά και πώς διαμορφώνεται ένα κείμενο μετά τις πολλαπλές αναγνώσεις.

Γ. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σύλληψη και θεωρητικό πλαίσιο

Σύμφωνα με το ΔΕΠΠΣ – ΑΠΣ Νεοελληνικής Λογοτεχνίας για το Γυμνάσιο (σ. 75) αλλά και με το Νέο Πρόγραμμα Σπουδών (σ. 73) οι μαθητές έρχονται σε επαφή με μία ποικιλομορφία κειμένων στο Γυμνάσιο. Εφόσον διδάσκουμε τον μαθητή με την υποκειμενικότητά του (Νέο Πρόγραμμα Σπουδών:75) οφείλουμε να αξιοποιήσουμε κείμενα τα οποία μπορούν να ελκύσουν τους νεαρούς αναγνώστες [...] όπως κόμικς, κινηματογραφικές ταινίες, τραγούδια (Νέο Πρόγραμμα Σπουδών: 76), να επιστρατεύσουμε τις παραστάσεις και τις εμπειρίες τους, για να δώσουμε κίνητρα στους μαθητές και τις μαθήτριες να διαβάσουν λογοτεχνία (Νέο Πρόγραμμα Σπουδών: 77).

Η παραλογή «Του νεκρού αδελφού» και η κινηματογραφική ταινία φαντασίας (τύπου stop-motion animation) *Η νεκρή νύφη (Corps Bride)* σε σκηνοθεσία των Tim Burton και Mike Johnson είναι δύο κείμενα/δημιουργήματα διαφορετικού είδους και διαφορετικής εποχής. Τα χωρίζουν αιώνες, όμως έχουν πολλά κοινά. Συνομιλούν

μεταξύ τους τα κείμενα; Αυτό είναι το θέμα του εισαγωγικού σεναρίου που προτείνουμε. Η συνομιλία των κειμένων, η συνομιλία του αναγνώστη με το κείμενο και η συνομιλία των κειμένων και των συναναγνωστών. Άλλωστε στη Γ΄ Γυμνασίου σύμφωνα με την ισχύουσα νομοθεσία τα παιδιά μπορούν να εξεταστούν και σε παράλληλο κείμενο στο τέλος της σχολικής χρονιάς, άρα εξυπηρετεί να ασκηθούν στη σύγκριση κειμένων από την αρχή. Καλούμε τα παιδιά στον περιορισμένο χρόνο ενός εισαγωγικού σεναρίου να συγκρίνουν τα δύο κείμενα ως προς την κοινή θεματική τους «...πως περπατούν οι ζωντανοί με τους απεθαμένους».

Το θέμα θα μπορούσε να χαρακτηριστεί «μακάβριο» όμως η επιλογή της παραλογής και της ταινίας έγινε με κριτήριο την έλξη που ασκούν στους εφήβους τα (κάθε είδους) κείμενα φαντασίας και μυστηρίου.

Το σενάριο δεν τελειώνει μετά το πέρας των πέντε ωρών. Ως εισαγωγικό το σενάριο φέρνει τα παιδιά σε επαφή με θέματα τα οποία θα τους απασχολήσουν όλη τη σχολική χρονιά όπως η διερεύνηση της βάσης πάνω στην οποία διαλέγονται τα κείμενα, η προσωπική ανάγνωση ενός κειμένου αλλά και η αλληλεπίδραση των προσωπικών αναγνώσεων των μελών μίας αναγνωστικής κοινότητας. Επιπλέον αποκτούν εφόδια για τη διαπραγμάτευση θεμάτων που άπτονται της θεωρίας της Λογοτεχνίας και θα αντιμετωπίσουν στο Λύκειο.

Δ. ΣΚΕΠΤΙΚΟ-ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΣΥΝΔΥΑΣΜΟΣ ΤΟΥΣ

Γνώσεις για τον κόσμο, αξίες, πεποιθήσεις, πρότυπα, στάσεις ζωής

Επιδιώκεται οι μαθητές και οι μαθήτριες:

- να μάθουν ότι η τέχνη προσεγγίζει τα μεγάλα ζητήματα της ανθρώπινης κατάστασης –τη ζωή και τον θάνατο– με μία ποικιλία καλλιτεχνικών τρόπων και μέσων σε συνάρτηση πάντα με την εποχή και τον δημιουργό (βλ. και ΔΕΠΠΣ – ΑΠΣ Νεοελληνικής Λογοτεχνίας για το Γυμνάσιο, Τάξη Γ΄: 71)
- να αντιληφθούν ότι μπορούν να φτάσουν στη γνώση μέσα από την επικοινωνία με τους άλλους.

Γνώσεις για τη λογοτεχνία

Επιδιώκεται οι μαθητές και οι μαθήτριες να μάθουν ότι:

- τα κείμενα συνομιλούν μεταξύ τους
- οι αναγνώστες συνομιλούν με τα κείμενα
- οι συναναγνώστες συνομιλούν μεταξύ τους.

Γραμματισμοί

Επιδιώκεται οι μαθητές και οι μαθήτριες να μπορούν:

- να συγκρίνουν κείμενα και να εντοπίζουν τα σημεία όπου αυτά συναντώνται
- να παράγουν σε ομάδες ένα νέο αφηγηματικό κείμενο αξιοποιώντας στοιχεία από συγκεκριμένα ποιητικά δημιουργήματα (δημιουργική/συνεργατική γραφή)
- να αξιοποιούν την επικοινωνιακή τους ικανότητα, για να φτάσουν στη γνώση (βλ. και ΔΕΠΠΣ – ΑΠΣ Νεοελληνικής Λογοτεχνίας για το Γυμνάσιο: 64).

Διδακτικές πρακτικές

Προωθούμε την ενεργητική εμπλοκή των μαθητών στη διαδικασία της μάθησης, αξιοποιούμε ομαδοσυνεργατική μέθοδο διδασκαλίας δίνοντας βάρος στην επικοινωνία μεταξύ των μαθητών για την επίδιωξη της γνώσης, ο εκπαιδευτικός γίνεται συντονιστής και εμπνευστής της σχολικής εργασίας (Νέο Πρόγραμμα Σπουδών: 82, 83). Δανειζόμαστε στοιχεία από τη μέθοδο project. Επειδή το παρόν σενάριο είναι εισαγωγικό, για να εξοικονομηθεί χρόνος, επιλέγει τα κείμενα ο εκπαιδευτικός και επεξεργάζεται τις δραστηριότητες. Στην πορεία της σχολικής χρονιάς ο εκπαιδευτικός καλό είναι να επιχειρήσει να δώσει στα παιδιά την ευκαιρία να αποφασίσουν για το θέμα του project, κυρίως αν είναι εκπαιδευμένα στην ομαδοσυνεργατική διδασκαλία.

Ε. ΛΕΠΤΟΜΕΡΗΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ

Αφετηρία

Η σκέψη να έρθουν οι μαθητές σε επαφή με ένα από τα αριστουργήματα της δημοτικής μας παράδοσης, δημιουργήμα άλλης εποχής, μέσω ενός κειμένου του πολιτισμού και της εποχής τους.

Σύνδεση με τα ισχύοντα στο σχολείο

Οι μαθητές στην Γ΄ Γυμνασίου μπορούν να εξετάζονται στη σύγκριση παράλληλων κειμένων στο μάθημα της Λογοτεχνίας, για να ελέγχεται η ικανότητά τους να συγκρίνουν τους ποικίλους τρόπους επεξεργασίας ενός θέματος (ΔΕΠΠΣ – ΑΠΣ Νεοελληνικής Λογοτεχνίας για το Γυμνάσιο: 76 και ΦΕΚ 261Α 27-11 2000).

Αξιοποίηση των ΤΠΕ

Οι μαθητές προσεγγίζουν μία κινηματογραφική ταινία animation, ως γέφυρα επικοινωνίας του μαθήματος της Λογοτεχνίας με τον πραγματικό δικό τους κόσμο. Χρησιμοποιούν ηλεκτρονική κοινότητα επικοινωνίας και συνεργασίας Wiki (ή εναλλακτικά ένα μέσο κοινωνικής δικτύωσης με τη δημιουργία μίας κλειστής ομάδας εκπαιδευτικού, μαθητών ή έναν επεξεργαστή κειμένου), διότι επιδιώκεται μέσα από τα συνεργατικά και επικοινωνιακά περιβάλλοντα οι μαθητές να συγκρίνουν, να στοχάζονται και να εμπλέκονται στην παραγωγή πρωτότυπων κειμένων (Νέο Πρόγραμμα Σπουδών: 81, Μουλά 2013: 52). Επιπλέον με τη χρήση της ηλεκτρονικής κοινότητας διευρύνεται ο χρόνος της επικοινωνίας εκπαιδευτικού μαθητών και μαθητών μεταξύ τους, εφόσον αξιοποιούνται ώρες εκτός του σχολικού προγράμματος.

Κείμενα

Λογοτεχνικά κείμενα σχολικών εγχειριδίων

ΚΝΑ Α΄ Λυκείου:

Παραλογή, «[Του νεκρού αδελφού](#)»

Υποστηρικτικό/εκπαιδευτικό υλικό:

Μη λογοτεχνικά κείμενα

Burton, T. 2005. [Corpse bride? It's just a love story with skeletons](#). *The Guardian* [14-10-2005].

Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας, Α΄ Λυκείου, [Βιβλίο καθηγητή](#).

Ταινίες

Η νεκρή νύφη ([Corps Bride](#)), Tim Burton και Mike Johnson, 2005.

Διδακτική πορεία/στάδια/φάσεις

Θέση της ταινίας (2 ώρες)

Φροντίζουμε να εξασφαλίσουμε ένα συνεχόμενο διδακτικό δίωρο (90΄) (και εκτός του μαθήματος της Λογοτεχνίας αν εξυπηρετεί) για το πρώτο μάθημα του σεναρίου στο οποίο περιλαμβάνονται εκτός από την προβολή της ταινίας (διάρκειας 76΄) εισαγωγικά στοιχεία για το σενάριο και την ταινία³. Πλαισιώνουμε τη διδασκαλία πληροφορώντας τα παιδιά τι σκοπεύουμε να μάθουμε και ποια θα είναι τα καθήκοντα των ομάδων. Μπορούμε να ξεκινήσουμε τη διδασκαλία κάνοντας λόγο για τα παράλληλα κείμενα, με τα οποία έχουν έρθει σε επαφή όχι μόνο στο μάθημα της Λογοτεχνίας αλλά και της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας από τα σχολικά εγχειρίδια. Καλούμε τα παιδιά να εκφράσουν πώς αντιλαμβάνονται τον όρο «παράλληλα κείμενα». Αν οι απαντήσεις είναι εσφαλμένες, θα πρέπει να διευκρινίσουμε ότι τα παράλληλα κείμενα σχετίζονται με το κείμενο με το οποίο τα συνεξετάζουμε ως προς ένα δεδομένο, π.χ. ως προς το θέμα, το είδος ή την τεχνολογία. Κατόπιν κάνουμε γνωστό το θέμα/ερώτημα του σεναρίου στην τάξη. Συνομιλούν τα κείμενα μεταξύ τους, ο αναγνώστης με το κείμενο και οι συναγνώστες μεταξύ τους; Για να ψηλαφίσουμε το θέμα αυτό, εξηγούμε ότι θα εξετάσουμε δύο κείμενα, μία

³ Όμως, επειδή ο χρόνος που έχουμε στη διάθεσή μας είναι περιορισμένος, αφιερώνουμε στα πληροφοριακά στοιχεία για το σενάριο και την ταινία όχι περισσότερο από 15΄.

κινηματογραφική ταινία animation του 21^{ου} αιώνα και ένα αφηγηματικό δημοτικό τραγούδι του 9^{ου} αιώνα.

Ενημερώνουμε τα παιδιά ότι για να πετύχουμε τους στόχους μας θα εφαρμόσουμε ομαδοσυνεργατική διδασκαλία και θα αξιοποιήσουμε το Wiki, την ηλεκτρονική πλατφόρμα επικοινωνίας και συνεργασίας της τάξης. Δίνουμε σύντομα τη δομή του σεναρίου/τον προγραμματισμό της διδασκαλίας στον πίνακα. Επειδή το σενάριο είναι εισαγωγικό και δεν έχουμε χρόνο να συνδιαμορφώσουμε – εκπαιδευτικός και μαθητές– το θέμα του project ξεκαθαρίζουμε ότι μπορούν σε συνεργασία οι ομάδες μεταξύ τους να αλλάξουν την πορεία του σεναρίου, αφού διατυπώσουν αιτιολογημένα τους λόγους της αλλαγής στον/στην εκπαιδευτικό. Στόχος μας είναι η αύξηση του ενδιαφέροντος των μαθητών και η θερμή συμμετοχή τους στη δραστηριότητα.

Πριν την προβολή της ταινίας δίνουμε λίγα στοιχεία εισαγωγικά για την ταινία την οποία ενδεχομένως γνωρίζουν⁴. Αν την έχουν δει, δίνουμε τον λόγο στους μαθητές να κάνουν τη σχετική ενημέρωση στην τάξη. Να μιλήσουν σύντομα για το είδος της ταινίας, το θέμα της αλλά και τις εντυπώσεις που τους έχει προκαλέσει. Έπειτα βλέπουμε την ταινία (υπάρχει στο διαδίκτυο ελεύθερα και με υπότιτλους στα ελληνικά) σε αίθουσα εξοπλισμένη με διαδραστικό πίνακα και ηχεία ή στην οθόνη του εργαστηρίου της Πληροφορικής ή στην αίθουσα διδασκαλίας με οθόνη, βιντεοπροβολέα, ηχεία και φορητό Η/Υ. Καλό είναι να την έχουμε αποθηκεύσει (με τη βοήθεια του συναδέλφου της Πληροφορικής, αν χρειάζεται) σε υπολογιστή, για να αποφύγουμε τις πιθανές διακοπές από τη σύνδεση με το διαδίκτυο. Πριν την προβολή της ταινίας μοιράζουμε σε κάθε παιδί έναν χάρτη ιστορίας (storymap)⁵, για να το συμπληρώσουν μετά τη θέαση της ταινίας και να καταγράψουν τα βασικά του κειμένου (πού, πότε, ήρωες, συμβάντα, λύση). Μοιράζουμε το φύλλο πριν την

⁴ Στοιχεία μπορούμε να αντλήσουμε από τη Wikipedia αλλά και από κριτικές για την ταινία στον ελληνικό και ξένο τύπο. Μπορεί επίσης να διαβάσει ο εκπαιδευτικός [σχόλια](#) του Tim Burton για την ταινία του στην εφημερίδα *The Guardian*.

⁵ Υπάρχουν πολλών ειδών storymap έτοιμα στο διαδίκτυο στα αγγλικά. Ο εκπαιδευτικός επεξεργάζεται το storymap που επέλεξε και το δίνει μεταφρασμένο στους μαθητές.

προβολή της ταινίας και δίνουμε χρόνο 2', για να αντιληφθούν τι στοιχεία πρέπει να συμπληρώσουν μετά την θέαση, ώστε να προετοιμαστούν καλύτερα για την παρακολούθηση της ταινίας. Θα έλεγε κανείς ότι ένα έτοιμο φύλλο θέτει όρια και συγκεκριμένη λογική εργασίας. Εξυπηρετεί όμως για να κερδίσουμε χρόνο. Αν επιθυμούμε να αφιερώσουμε περισσότερο χρόνο για το προτεινόμενο θέμα, μπορούμε να αναθέσουμε στους μαθητές/τριες να ετοιμάσουν τον χάρτη ιστορίας (Νέο Πρόγραμμα Σπουδών: 87). Μετά τη θέαση της ταινίας αν έχουμε χρόνο στη διάθεσή μας, αρχίζουν την επεξεργασία του ατομικού φύλλου (storymap) που έχουμε μοιράσει. Διαφορετικά καταγράφουν τα στοιχεία στο σπίτι.

Επεξεργασία των κειμένων (4 ώρες)

1^η διδακτική ώρα

Στην αίθουσα διδασκαλίας τα μέλη των ήδη διαμορφωμένων ομάδων (από την αρχή της χρονιάς με κριτήριο την καλή σχέση ή διάθεση για συνεργασία των μαθητών/τριών μεταξύ τους, διότι συντελεί στη δημιουργική λειτουργία τους κατά την παραγωγή κειμένου) συγκρίνουν τα φύλλα τους και ελέγχουν εντός της ομάδας, αν υπάρχει διαφορετική αντίληψη για κάποιο στοιχείο ή παρανόηση. Η διαδικασία αυτή επιδιώκει να εξασφαλίσει την κατανόηση/προσέγγιση της ταινίας από όλα τα μέλη της τάξης μέσα από την επικοινωνία μεταξύ τους. Η κάθε ομάδα καταλήγει σε ένα φύλλο (storymap) που θεωρεί πιο ακριβές.

Παρουσιάζουν οι ομάδες τον τελικό χάρτη ιστορίας. Αν οι ομάδες μετά την πρώτη παρουσίαση, κρίνουν ότι οι απαντήσεις τους συμπίπτουν, δεν χρειάζεται να διαβάσουμε τα φύλλα όλων των ομάδων. Ο εκπαιδευτικός ελέγχει τα στοιχεία, κάνει υποδείξεις αν εντοπίσει σφάλματα ή με τις κατάλληλες ερωτήσεις οδηγεί τα ίδια τα παιδιά στο να εντοπίσουν τα πιθανά σφάλματα ή παρανοήσεις. Μπορούμε να σημειώσουμε στον πίνακα τις απαντήσεις ή να αναθέσουμε σε κάποιο παιδί να αναρτήσει τα στοιχεία στην κεντρική σελίδα του σεναρίου στο Wiki, ώστε να βρίσκονται στη διάθεση όλων.

Στη συνέχεια σύμφωνα με τον προγραμματισμό ενημερώνουμε την ολομέλεια ότι θα ασχοληθούμε με το αφηγηματικό τραγούδι «Του νεκρού αδελφού». Διανέμουμε το κείμενο σε φωτοτυπία. Πριν την ανάγνωση δίνουμε λίγα εισαγωγικά στοιχεία για το τραγούδι τόσα όσα χρειάζονται, για να παρακολουθήσουν το θέμα. Διαβάζουμε το κείμενο στην ολομέλεια⁶. Κατόπιν μοιράζουμε πάλι ένα storymap, για να καταγράψουν τα βασικά του κειμένου (πού, πότε, ήρωες, συμβάντα, λύση) ακολουθώντας την ίδια διαδικασία που ακολουθήσαμε και για την ταινία. Τη δραστηριότητα αναλαμβάνουν οι ομάδες αυτή τη φορά, εφόσον επιθυμούμε να αναπτυχθεί η επικοινωνία μεταξύ των μαθητών/τριών. Λειτουργούμε ως συντονιστές και σύμβουλοι. Καθιστούμε σαφές στα παιδιά ότι διατυπώνουν απορίες ή μας ζητούν διευκρινίσεις και την ώρα του μαθήματος αλλά και ασύγχρονα στην ηλεκτρονική μας κοινότητα. Παρουσιάζουν οι ομάδες τις απαντήσεις τους τις οποίες μπορούμε να σημειώσουμε στον πίνακα (ή να αναρτήσουν οι μαθητές στο Wiki μετά τον σχολιασμό στην ολομέλεια).

Κατόπιν καλούμε τα παιδιά να απαντήσουν, αν κατά τη γνώμη τους τα κείμενα συνομιλούν. Δίνουμε λίγο χρόνο να διατυπώσουν τις απόψεις τους και χωρίς να καταλήξουμε ακόμη, μοιράζουμε σε κάθε ομάδα ένα venn diagram (κυκλοφορούν έτοιμα στο διαδίκτυο στα αγγλικά), ώστε, αφού συμβουλευτούν τα storymap τα οποία έχουν οι ίδιοι συμπληρώσει, να καταγράψουν στο διάγραμμα τα σημεία στα οποία συναντώνται τα δύο κείμενα (όπου τέμνονται οι δύο κύκλοι) και να σημειώσουν εκτός του τμήματος συνάντησης τα διαφορετικά σημεία των κειμένων. Έχουν έτσι την ευκαιρία να συλλογιστούν πάλι τις απαντήσεις τους. Αν απαιτηθεί περισσότερος χρόνος για την επεξεργασία των ζητούμενων, προτείνουμε να συνεχιστεί η δουλειά και εκτός σχολείου ασύγχρονα στο Wiki στη σελίδα που έχουμε δημιουργήσει για το συγκεκριμένο σενάριο. Τις διαφορές των δύο κειμένων μπορούν να αξιοποιήσουν αργότερα στην 4^η ώρα κατά τη [δραστηριότητα](#) της δημιουργικής γραφής.

⁶ Αν κάποια παιδιά διαβάζουν αργά και καθαρά μπορούμε να τους αναθέσουμε την ανάγνωση του κειμένου. Δεν αποτελεί όμως στόχο του σεναρίου η καλλιέργεια της ανάγνωσης.

2^η διδακτική ώρα

Αφού ολοκληρώσουν τις προσεγγίσεις τους, εντοπίσουν τα κοινά σημεία, τα ανακοινώσουν στην τάξη και απαντήσουν στο αρχικό θέμα, τους καλούμε να απαντήσουν σε ποια βάση συνομιλούν τα κείμενα (ως προς το θέμα ή το είδος ή την τεχνολογία όπως είχαμε αναφέρει στο 1^ο μάθημα). Εφόσον καταλήξουμε, θέτουμε ένα νέο ερώτημα. Αν κατά τη γνώμη τους τα δύο κείμενα αντλούν από κοινές ή διαφορετικές παραδόσεις. Αναφέρουμε επιπρόσθετα ότι ο Τιμ Μπάρτον ένας από τους δημιουργούς της ταινίας εμπνεύστηκε το θέμα της από ένα ρωσικό παραμύθι του 19^{ου} αιώνα (βλ. [Wikipedia](#)). Ακούμε τις γνώμες των μαθητών και τις σημειώνουμε στον πίνακα.

Διαβάζουμε σε αυτό το σημείο της δραστηριότητας τα εξωκειμενικά στοιχεία τα οποία συνοδεύουν την παραλογή στο βιβλίο της Α΄ Λυκείου, προβάλλοντας το βιβλίο σε ψηφιακή μορφή στον διαδραστικό ή στην οθόνη του βιντεοπροβολέα⁷. Αξιοποιούμε τα εξωκειμενικά στοιχεία σε αυτή τη φάση, γιατί τώρα οι πληροφορίες αυτές εξυπηρετούν μία σκοπιμότητα. Μπορούν να λειτουργήσουν σαν εργαλείο που ανοίγει δρόμους για την επόμενη άσκηση. Συγχρόνως θα αντιληφθούν ότι η προσέγγιση ενός κειμένου οικοδομείται μέσα από συγκεκριμένα βήματα/δραστηριότητες (Φρυδάκη 2003: 251). Ζητάμε επιπλέον να σκεφτούν αξιοποιώντας τις πληροφορίες του βιβλίου ποια στοιχεία του τραγουδιού μπορεί να προκάλεσαν τέτοια απήχηση σε παλαιότερες εποχές. Να δηλώσουν στη συνέχεια αν κατά την γνώμη τους το θέμα του δημοτικού τραγουδιού θα μπορούσε να έχει απήχηση στη σημερινή εποχή. Γράφουν σύντομα ή εκφράζουν προφορικά, αλλά σε κάθε περίπτωση αιτιολογημένα, τη γνώμη τους. Αξιοποιούμε και τις γνώμες τους τις αρχικές τις οποίες σημειώσαμε στον πίνακα. Ενδέχεται η διδακτική ώρα να μην επαρκέσει. Μεταθέτουμε τη συζήτηση ασύγχρονα στο Wiki όπου έχουμε ήδη

⁷ Μας ενδιαφέρει η α΄ και η γ΄ παράγραφος, η διάδοση του κειμένου στη Βαλκανική και σε άλλους Ευρωπαϊκούς λαούς και η επίδραση που άσκησε σε έλληνες και ξένους λογοτέχνες. Δεν εμπλεκόμαστε σε πληροφορίες για τον όρο «παραλογή», γιατί δεν αποτελεί στόχο του σεναρίου.

αναρτήσει τα ερωτήματα και τον θερμό υπερδεσμό που παραπέμπει στο βιβλίο της Α΄ Λυκείου, στο οποίο ανθολογείται το τραγούδι «Του νεκρού αδελφού».

3^η διδακτική ώρα

Στο εργαστήριο της Πληροφορικής διαβάζουμε τα σχόλια/απαντήσεις από το Wiki. Η συζήτηση σκοπό έχει να αναπτύξει την περιέργεια τους, να τροφοδοτήσει τη φαντασία τους, ώστε να κάνουν υποθέσεις. Είναι καλό να υπάρχουν οι απόψεις τους διατυπωμένες στο Wiki, γιατί μπορούν να αξιοποιήσουν αυτά τα στοιχεία για την επόμενη δραστηριότητα την οποία ανακοινώνουμε/παρουσιάζουμε προφορικά⁸. Καλούμε τα παιδιά να αναπλάσουν ελεύθερα, σε ομάδες, την ιστορία του δημοτικού τραγουδιού χρησιμοποιώντας όμως οπωσδήποτε το σημείο τομής/συνάντησης των δύο κειμένων, εφόσον αυτό είναι το βασικό ζητούμενο του σεναρίου. Μπορούν να χρησιμοποιήσουν βέβαια και όποιο άλλο στοιχείο επιθυμούν (λέξεις, φράσεις, εικόνες των κειμένων, στοιχεία τα οποία έμειναν εκτός της τομής των δύο κύκλων στο [διάγραμμα](#) που συμπλήρωσαν).

Στο σημείο αυτό μπορούμε επίσης να ρωτήσουμε αν τους αρέσει ο εκφραστικός τρόπος των δημοτικών τραγουδιών, αν απέχει από τον τρόπο που σήμερα ένα τραγούδι αφηγείται μία ιστορία, ώστε με την απάντηση που θα δώσουν να τους προτείνουμε να χρησιμοποιήσουν για τη σύνθεση του νέου κειμένου έναν τρόπο (γλώσσα, εικόνα) που θα μπορούσε να προκαλέσει το ενδιαφέρον των συμμαθητών/τριών τους. Τα μέλη κάθε ομάδας τοποθετούνται απέναντι στα θέματα που θέτουν τα δύο κείμενα και στα θέματα της συζήτησης. Η ταινία τους βοηθά, γιατί, αν και διαφορετικό κειμενικό είδος, φέρνει το δημοτικό τραγούδι πιο κοντά στην εποχή τους και τους επιτρέπει να προσεγγίσουν μέσα από τις σύγχρονες ανησυχίες και αντιλήψεις σημαντικά θέματα. Ο έρωτας, τα δεσμά του όρκου και ο θάνατος είναι θέματα που απασχολούν τους μαθητές/τριες. Πολλοί έφηβοι –

⁸ Τα ζητούμενα είναι απλά και δεν χρειάζεται η άσκηση /δραστηριότητα να δοθεί σε φωτοτυπημένο φύλλο εργασίας –εξοικονομούμε έτσι φωτοτυπικό χαρτί– ωστόσο αν κρίνουμε ότι εξυπηρετεί να δοθεί η άσκηση γραπτά, τη σημειώνουμε στο Wiki.

περισσότερο οι μαθήτριες– συγκινούνται ακόμη από την ισχύ του όρκου. Είναι σημαντική η συμβολή του κάθε μέλους στη διαδικασία, για να αντιληφθούν οι μαθητές/τριες πόσο η προσωπική σχέση του καθενός με το κείμενο επηρεάζει τη διαμόρφωση του νέου κειμένου αλλά και τη διαμόρφωση της γνώμης της ομάδας. Κάθε ομάδα γράφει το κείμενο στο Wiki στην ιδιωτική σελίδα της (ή σε επεξεργαστή κειμένου), προωθεί, μετά την επεξεργασία, το νέο κείμενο σε κάποια άλλη (μπορούμε να την ορίσουμε εμείς) στην κεντρική σελίδα η οποία είναι προσιτή σε όλους και το επεξεργάζεται με τη σειρά της δουλεύοντας πάνω στον ιστό που έχει υφάνει η προηγούμενη. Αν ο χρόνος δεν επαρκέσει, η εργασία θα συνεχιστεί εκτός σχολείου στο Wiki.

4^η διδακτική ώρα

Παρουσιάζονται οι τελικές εργασίες στην ολομέλεια (αν έχουμε χρόνο βλέπουμε και τα ενδιάμεσα στάδια). Παρακολουθούμε ποια στοιχεία επέλεξαν από τα αρχικά κείμενα και πώς τα αξιοποίησαν για τη σύνθεση ενός νέου κειμένου⁹. Κάθε ομάδα θα πρέπει κατά την παρουσίαση να αιτιολογήσει τις επιλογές και τις επεμβάσεις της. Ο σκοπός μας είναι να αντιληφθούν οι μαθητές τη διαδρομή των κειμένων, ποια σημεία της συνομιλίας των κειμένων τους επηρέασαν και γιατί, καθώς και πώς αυτά μεταμορφώθηκαν από τους διαφορετικούς αναγνώστες. Κάθε μαθητής/τρια ανεξάρτητα από την ομάδα στην οποία εργάστηκε μπορεί να λάβει τον λόγο και να σχολιάσει ή να διορθώσει σημεία του νέου κειμένου. Εξυπηρετεί η ύπαρξη διαδραστικού πίνακα, γιατί μπορούμε να σημειώνουμε επάνω στο κείμενο τις πιθανές επισημάνσεις, αλλαγές ή διορθώσεις οι οποίες θα δείχνουν και την ξεχωριστή πρόσληψη του κειμένου από κάθε παιδί.

Αν σύμφωνα με την Kristeva κάθε κείμενο είναι ενσωμάτωση και μετασχηματισμός ενός άλλου κειμένου (Kristeva: 85) τότε μέσα από αυτή την ευχάριστη άσκηση αναμένεται να αντιληφθούν την έννοια του διακειμένου

⁹ Από τα στοιχεία αυτά μπορούμε να μετρήσουμε ποια σημεία της συνομιλίας των κειμένων επηρέασαν τελικά τους μαθητές μας (βλ. άλλες εκδοχές, [2^η πρόταση](#)).

βιωματικά. Δεν θα δώσουμε ορισμό του διακειμένου σε αυτή τη φάση, γιατί με την διακειμενικότητα θα ασχοληθούν θεωρητικά περισσότερο στο Λύκειο (Νέο Πρόγραμμα Σπουδών, Οδηγός Λογοτεχνίας για Δημοτικό και Γυμνάσιο: 98, *Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας Α΄ Λυκείου, Βιβλίο καθηγητή*: 17-19).

Το σενάριο τελειώνει εδώ τυπικά έχοντας επιδιώξει να βοηθήσει τους μαθητές να αντιληφθούν μέσα από την δική τους παιγνιώδη διαδρομή τον διάλογο των κειμένων και τον δικό τους ρόλο ως αναγνωστών στην επαφή και επικοινωνία με τα κείμενα. Αν στο τέλος της προτεινόμενης διδασκαλίας ο κόσμος του φανταστικού έχει γοητεύσει τους μαθητές και τις μαθήτριες, ο/η εκπαιδευτικός μπορεί να αναζητήσει και να προτείνει αναγνώσματα κοντά στα ενδιαφέροντά τους στη διδακτική πρόταση: Μαρίνα Αρετάκη, «“Τι ήταν;”: αφηγήσεις παράδοξες και φανταστικές» (Αρετάκη 2014).

Το επόμενο βήμα –εκτός των ωρών αυτού του σεναρίου– είναι η σύσταση μίας κοινότητας αναγνωστών στην οποία μπορούν να επιλέξουν κάποιο από τα προτεινόμενα αναγνώσματα (Νέο Πρόγραμμα Σπουδών, Οδηγός Λογοτεχνίας για Δημοτικό και Γυμνάσιο: 73 και 97) να τα διαβάσουν και να τα παρουσιάσουν στην τάξη σε ομάδες και ίσως να βιώσουν μέσα από αυτήν τη διαδικασία τη χαρά της ανάγνωσης, ακόμη και μαθητές με περιορισμένο αναγνωστικό ενδιαφέρον.

Αξιολόγηση

Αξιολογείται θετικά η συμμετοχή των μαθητών εντός της ομάδας, στην ολομέλεια αλλά και στην ηλεκτρονική πλατφόρμα Wiki, η έγκαιρη κατάθεση των εργασιών, η άρθρωση προσωπικού λόγου αλλά και η συνεργατική δημιουργία ενός νέου κειμένου από τους μαθητές/τριες. Ωστόσο δεν κρίνουμε τόσο την ποιότητα όσο τη διάθεση για περιπέτεια.

Αξιολογείται επίσης η ικανότητα των μαθητών/τριών να παρουσιάζουν την εργασία τους στην ολομέλεια. Οφείλουμε από την αρχή της χρονιάς να έχουμε ενημερώσει τους μαθητές σχετικά με τα κριτήρια της αξιολόγησης της κάθε δραστηριότητας.

ΣΤ. ΦΥΛΛΟ/Α ΕΡΓΑΣΙΑΣ

—

Ζ. ΆΛΛΕΣ ΕΚΔΟΧΕΣ

Αν οι μαθητές/τριες δεν έχουν εμπειρία από χρήση ηλεκτρονικής κοινότητας Wiki μπορεί να χρησιμοποιηθεί ένα μέσο κοινωνικής δικτύωσης με τη δημιουργία μίας κλειστής ομάδας τάξης και επιμέρους κλειστών μικρών ομάδων συνεργασίας ή ένας επεξεργαστής κειμένου με την αξιοποίηση των εργαλείων δημιουργίας σχολίου και παρακολούθησης αλλαγών.

Αν έχουμε χρόνο στη διάθεσή μας στο τέλος του σεναρίου μπορούμε να προτείνουμε στα παιδιά με τη χρήση ενός storymap ή ενός διαγράμματος να καταγράψουν τα κοινά στοιχεία του νέου αφηγηματικού κειμένου/προϊόντος της συλλογικής εργασίας των μαθητών/τριών με τα προηγούμενα κείμενα και να εντοπίσουν ποια στοιχεία των δύο κειμένων αξιοποίησαν περισσότερο. Λαμβάνοντας υπόψη μας ποια στοιχεία του δημοτικού τραγουδιού έχουν απήχηση στους σημερινούς εφήβους μπορούμε να καταρτίσουμε κατάλογο με αναγνωστικές προτάσεις για τους μαθητές/τριες.

Η. ΚΡΙΤΙΚΗ

- Θα πρέπει να προβληθεί η ταινία σε ένα συνεχόμενο δίκωρο.
- Είναι απαραίτητο έστω για μία διδακτική ώρα το εργαστήριο της Πληροφορικής.
- Αν η κατάθεση των εργασιών δεν γίνει έγκαιρα από τους μαθητές, θα χρειαστούν περισσότερες από τις προβλεπόμενες διδακτικές ώρες.

Θ. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Αρετάκη, Μ. 2014. «Τι ήταν;»: αφηγήσεις παράδοξες και φανταστικές. Διδακτικό σενάριο για τη Νεοελληνική Λογοτεχνία (Γ΄ Γυμνασίου) στο πλαίσιο της Πράξης «Δημιουργία πρωτότυπης μεθοδολογίας εκπαιδευτικών σεναρίων βασισμένων σε

ΤΠΕ και δημιουργία εκπαιδευτικών σεναρίων για τα μαθήματα της Ελληνικής Γλώσσας στην Α/βάθμια και Β/βάθμια εκπαίδευση» του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση», η οποία συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και εθνικούς πόρους. Θεσσαλονίκη: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας.

ΔΕΠΠΣ–ΑΠΣ Νεοελληνικής Λογοτεχνίας για το Γυμνάσιο
<http://ebooks.edu.gr/courses/DSGYM-C113/document/4be4501f014b/4be45016zx5d/4be45016cnuq.pdf>

Kristeva, J. 1969. *Recherches pour une sémanalyse*. Paris, Seuil.

Μουλά, Ε. 2013. Νέες τεχνολογίες και λογοτεχνία. *I-Teacher* 6: 38-57
http://users.sch.gr/fg/files/60_teyxos_i_teacher_9_2013.pdf

Πρόγραμμα Σπουδών για τη διδασκαλία της λογοτεχνίας στην υποχρεωτική εκπαίδευση. Οδηγός για τον εκπαιδευτικό. Στο πλαίσιο της πράξης «ΝΕΟ ΣΧΟΛΕΙΟ (Σχολείο 21ου αιώνα) – Νέο Πρόγραμμα Σπουδών. Με συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ε.Κ.Τ.)

<http://ebooks.edu.gr/info/newps/%CE%93%CE%BB%CF%8E%CF%83%CF%83%CE%B1%20-%20%CE%9B%CE%BF%CE%B3%CE%BF%CF%84%CE%B5%CF%87%CE%BD%CE%AF%CE%B1/%CE%9F%CE%B4%CE%B7%CE%B3%CF%8C%CF%82%20%CE%9B%CE%BF%CE%B3%CE%BF%CF%84%CE%B5%CF%87%CE%BD%CE%AF%CE%B1%CF%82%20%CE%B3%CE%B9%CE%B1%20%CE%94%CE%B7%CE%BC%CE%BF%CF%84%CE%B9%CE%BA%CF%8C%20%CE%BA%CE%B1%CE%B9%20%CE%93%CF%85%CE%BC%CE%BD%CE%AC%CF%83%CE%B9%CE%BF.pdf>

Φρυδάκη, Ευ. 2003. *Η θεωρία της Λογοτεχνίας στην πράξη της διδασκαλίας*. Αθήνα: Κριτική.